

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Самостійна праця студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для самостійної праці, визначається навчальним планом і залежить від загального обсягу годин, відведених для вивчення дисципліни „Національна економіка”.

Тема 1. Національна економіка: загальне й особливе.

Питання для обговорення

- 1.1. Предмет і задачі вивчення національної економіки
- 1.2. Функції національної економіки як науки
- 1.3. Національна економіка як система взаємодіючих економічних механізмів
- 1.4. Ознаки та моделі розвитку національних економік
- 1.5. Еволюція розвитку національної економічної системи
- 1.6. Глобалізація та її наслідки для розвитку національних економік

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння навчального матеріалу за цією темою перевіряється через виконання завдань програмованого контролю знань та тестування. Для виконання завдань теми необхідно вивчити лекційний матеріал, опрацювати рекомендовану літературу. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну відповідь та обґрунтувати свій вибір.

Тема 2. Економічні теорії та базисні інститути національної економіки.

Питання для обговорення

- 2.1. Економічні теорії епохи доринкової економіки.
- 2.2. Економічні теорії епохи нерегульованої ринкової економіки.
- 2.3. Економічні теорії регульованої ринкової економіки.
- 2.4. Поняття та сутність базисних інститутів національної економіки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Засвоєння навчального матеріалу з даної теми перевіряють через програмований контроль на основі тестів і виконання практичних завдань.

Для виконання завдань теми необхідно вивчити лекційний матеріал та опрацювати законодавчо-нормативні акти, що визначають функціонування органів державного управління, іншу рекомендовану літературу. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну відповідь та обґрунтувати свій вибір.

Тема 3. Теорія суспільного добробуту та соціально-ринкової економіки.

Питання для обговорення

- 3.1. Суспільний добробут: поняття та сутність.
- 3.2. Суспільний добробут в умовах інтеграційних процесів.
- 3.3. Теорія суспільного добробуту як основа для формування принципів суспільних відносин, спрямованих на зближення влади й людини
- 3.4. Характерні риси та критерії соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якісне засвоєння навчального матеріалу за цією темою перевіряється через виконання завдань програмованого контролю знань та тестування. Для виконання завдань теми необхідно вивчити лекційний матеріал, опрацювати рекомендовану літературу. Із запропонованих відповідей на поставлені питання слід вибрати одну відповідь та обґрунтувати свій вибір.

Тема 4. Характеристика економічного потенціалу

Питання для обговорення

- 4.1. Поняття та сутність економічного потенціалу держави.
- 4.2. Структурні елементи економічного потенціалу та їх склад.
- 4.3. Оцінка економічного потенціалу держави.
- 4.4. Конкурентоспроможність національної економіки та напрямки реалізації економічного потенціалу України

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якість засвоєння теоретичного матеріалу за даною темою перевіряються шляхом виконання тестових завдань у вигляді програмованого контролю. Для цього необхідно із запропонованих відповідей на поставлене питання обрати одну відповідь.

Теоретичні знання закріплюються шляхом виконання практичних завдань, які допоможуть виробити практичні навички застосування основних прийомів складання прогнозів і, зокрема, використання статистичних та експертних методів прогнозування, методів математичного моделювання. Запропоновані задачі рекомендовано розв'язати з використанням комп'ютерної техніки.

Тема 5. Інституційні чинники розвитку національної економіки

Питання для обговорення

- 5.1. Сутність та різновиди чинників розвитку національної економіки.
- 5.2. Поняття та види інституційних чинників розвитку національної економічної системи.
- 5.3. Макроструктурні чинники розвитку національної економіки.
- 5.4. Інновації як чинник розвитку національної економічної системи.
- 5.5. Інвестиційна модель розвитку національної економіки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Для кращого закріплення матеріалу з даної теми пропонується виконання тестових та практичних завдань.

При виконанні тестових завдань із запропонованих відповідей на поставлені запитання слід вибрати одну відповідь та обґрунтувати свій вибір.

Розв'язання практичних завдань має на меті засвоєння методики розрахунків основних показників ефективності науково-технічного прогресу, які проводять у процесі розроблення державних і регіональних програм та вироблення механізмів державного регулювання науково-технічної діяльності.

З метою успішного виконання запропонованих завдань необхідно вивчити лекційний матеріал та опрацювати рекомендовану до теми літературу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Визначте економічну ефективність створення і впровадження нової техніки, механізації виробничих процесів, впровадження нової технології у машинобудівний комплекс України.

Вихідні дані

1. Показники затрат живої праці до й після проведення заходів щодо механізації і автоматизації виробничих процесів наведені у табл. 5.1.

Таблиця 5.1

№ п/п	Показник	До впровадження заходів	Після впровадження заходів
1	Обсяг виробництва продукції, млрд. грн.	125,2	144,4
2	Чисельність працюючих, тис. осіб	4702,6	4311,3
3	Продуктивність праці одного працівника, грн.		
4	Середньорічна заробітна плата одного працівника, грн.	230,0	259,0

2. Показники собівартості продукції, виробництва продукції у натуральному виразі, ціни виробництва одиниці продукції до і після впровадження нових видів техніки, механізації і автоматизації наведені у табл. 5.2.

Таблиця 5.2

№ п/п	Показник	До впровадження заходів	Після впровадження заходів
1	Собівартість виробленої продукції, млн. грн.	73334,7	78055
2	Собівартість одиниці продукції, грн.		
3	Ціна виробництва одиниці продукції, грн.	5747,3	5033,4

4	Обсяг виробництва продукції, од.		
5	Питома вага матеріальних затрат (без амортизації) у собівартості одиниці продукції, %	52,7	51,3
6	Матеріальні затрати на одиницю продукції, грн.		

Методичні вказівки до виконання завдання 1

Економічна ефективність від створення та впровадження нової техніки, механізації і автоматизації виробничих процесів, а також впровадження нової технології (як на макрорівні, так і у галузях матеріального виробництва) визначається такою системою показників:

1. Приріст продуктивності праці:

$$\Delta\Pi = \frac{\sum_{i=1}^n \Delta\mathcal{C}_i \times 100}{\mathcal{C}_6 - \sum_{i=1}^n \Delta\mathcal{C}_i},$$

де $\Delta\mathcal{C}_i$ - економія чисельності працівників (відносно вивільнення) через впровадження нової техніки за i -м напрямом ($i = 1, 2, \dots, n$);

\mathcal{C}_6 - чисельність працівників, необхідна для досягнення прогнозного обсягу виробництва без впровадження нової техніки (базова).

2. Відносне вивільнення чисельності працівників:

$$\Delta\mathcal{C}_i = \frac{OB_{i2}}{\Pi_6} - \frac{OB_{i2}}{\Pi_{np}},$$

де OB_{i2} - обсяг виробництва i -го виду продукції після впровадження нової техніки (у вартісному виразі)

Π_6, Π_{np} - рівень продуктивності праці відповідно до і після впровадження нової техніки.

3. Відносна економія фонду оплати праці:

$$\Delta Z\Pi = \sum_{i=1}^n \Delta\mathcal{C}_i \times Z\Pi_{c.p.},$$

де $Z\Pi_{c.p.}$ - середньорічна заробітна плата одного працівника.

4. Приріст прибутку $\Delta\Pi_p$ та економія від зниження собівартості виробництва продукції ΔC :

$$\Delta\Pi_p = \sum_{i=1}^n (\mathcal{C}_{i2} - C_{i2})OB_{i2} - \sum_{i=1}^n (\mathcal{C}_{i1} - C_{i1})OB_{i1};$$

$$\Delta C = \sum_{i=1}^n (C_{i1} - C_{i2})OB_{i2},$$

де $\mathcal{C}_{i1}, \mathcal{C}_{i2}$ - ціна одиниці i -го виду продукції відповідно до і після впровадження нової техніки;

C_{i1}, C_{i2} - собівартість одиниці i -го виду продукції відповідно до і після впровадження нової техніки;

OB_{i1}, OB_{i2} - обсяг виробництва i -го виду продукції відповідно до і після впровадження техніки, одиниць.

5. Відносна економія матеріальних ресурсів у результаті впровадження нової техніки:

$$\Delta MZ = \sum_{i=1}^n (MZ_{i1} - MZ_{i2}) OB_{i2}$$

де MZ_{i1} , MZ_{i2} - рівень матеріальних затрат на i -й вид продукції відповідно до і після впровадження нової техніки

Завдання 2

1. Визначте економічну ефективність галузевої автоматизованої системи управління (ГАСУ). Для цього послідовно розрахуйте систему таких показників: зниження собівартості виробництва продукції у галузі; загальний приріст прибутку, який складається з приросту прибутку від зростання обсягу виробництва, приросту прибутку, який отримала галузь завдяки поліпшенню якості продукції, а також завдяки скороченню непродуктивних витрат і витрат виробництва; річний економічний ефект від створення і впровадження ГАСУ; коефіцієнт економічної ефективності й термін окупності витрат у ГАСУ.

2. Результати розрахунків системи показників економічної ефективності ГАСУ наведіть у табл. 5.4.

Вихідні дані

1. Показники собівартості та обсягів реалізованої продукції, рівнів затрат на 1 грн. реалізованої продукції наведені в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

№ п/п	Показник	До впровадження заходів	Після впровадження заходів
1	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн.	3544,3	3958,9
2	Собівартість реалізованої продукції, млн. грн.	2676,5	2964,8
3	Питома вага матеріальних витрат у собівартості реалізованої продукції, %	52,3	51,9
4	Матеріальні затрати, млн. грн.		
5	Рівень матеріальних затрат на 1 грн. Реалізованої продукції		

*Розрахунки здійснюються до чотирьох знаків після коми

2. Середні ціни i -тих видів продукції до і після впровадження ГАСУ становлять відповідно 3973,8 і 3746,3 грн.; обсяг впровадження продукції поліпшеної якості після впровадження системи дорівнює 1207,7 од.

3. Фактичні непродуктивні витрати і витрати у виробництві після впровадження системи становили 2,74% собівартості реалізованої продукції, середній фактичний та прогресивний розміри непродуктивних витрат для даної галузі - відповідно 3,87 та 3,25%.

4. Витрати на створення ГАСУ - 3976,1 млн. грн.

5. Розрахункову величину коефіцієнта економічної ефективності й терміну окупності зіставляють з нормативними.

Методичні вказівки до виконання завдання 2

Економічну ефективність ГАСУ визначають за допомогою системи основних і додаткових показників.

Основні показники економічної ефективності:

1. Зниження собівартості виробництва продукції у галузі завдяки впровадженню ГАСУ:

$$\Delta C = \left\{ \frac{C_{p.n1}}{O_{p.n1}} - \frac{C_{p.n2}}{O_{p.n2}} \right\} O_{p.n2} = (Z_{p.n1} - Z_{p.n2}) O_{p.n2},$$

де $C_{p.n1}$, $C_{p.n2}$ - собівартість реалізованої продукції відповідно до і після впровадження ГАСУ;

$O_{p.n1}$, $O_{p.n2}$ - обсяг реалізованої продукції відповідно до і після впровадження системи;

$Z_{p.n1}$, $Z_{p.n2}$ - рівні витрат на 1 грн. реалізованої продукції відповідно до і після впровадження ГАСУ.

2. Приріст прибутку від збільшення (зростання) обсягу виробництва (ΔP_{pv}):

$$\Delta P_{pv} = P_{p1} (I_0 - 1),$$

де P_{p1} - розмір прибутку до впровадження системи (у базовому році);

I_0 - індекс зростання обсягу виробництва після впровадження ГАСУ.

3. Приріст прибутку в результаті поліпшення якості продукції галузі:

$$\Delta P_{pj} = \sum_{i=1}^n (C_{i1} - C_{i2}) O_{V_{i2}},$$

де C_{i1} , C_{i2} - середні ціни i -х видів продукції ($i = 1, 2, \dots, n$) відповідно до і після впровадження ГАСУ;

$O_{V_{i2}}$ - обсяг виробництва продукції поліпшеної якості після впровадження системи.

4. Приріст прибутку в результаті скорочення непродуктивних витрат і витрат у виробництві:

$$\Delta P_{рнепр} = Z_{непр} K_{з.н.},$$

де $Z_{непр}$ - фактичні непродуктивні затрати після впровадження ГАСУ;

$K_{з.н.}$ - можливий коефіцієнт зниження рівня непродуктивних затрат після впровадження ГАСУ:

$$K_{з.н.} = \frac{Z_{непр1} - Z_{непр2}}{Z_{непр1}},$$

де $Z_{непр1}$, $Z_{непр2}$ - середні відповідно фактичні та прогресивні розміри непродуктивних затрат, %.

Середній прогресивний розмір непродуктивних затрат $Z_{непр2}$ розраховують, виходячи з їх суми в окремі періоди року, коли він був нижчий від середнього за рік, з урахуванням кількості таких періодів у році:

$$Z_{непр2} = \frac{\sum_{i=1}^n Z_{непр.i}}{n}.$$

5. Загальний приріст прибутку за рахунок збільшення обсягу виробництва продукції (ΔP_{pv}), поліпшення її якості (ΔP_{pj}), зниження непродуктивних затрат і затрат у виробництві ($\Delta P_{рнепр}$) визначають так:

$$\Delta P_{рзаг} = \Delta P_{pv} + \Delta P_{pj} + \Delta P_{рнепр}.$$

6. Річний економічний ефект від створення і впровадження ГАСУ:

$$E_p = \Delta C + \Delta P_{pzag} - E_n K_{ГАСУ},$$

де E_n - нормативний коефіцієнт економічної ефективності капітальних вкладень ($E_n = 0,15$);

$K_{ГАСУ}$ - витрати на створення ГАСУ.

7. Коефіцієнт економічної ефективності й термін окупності витрат у ГАСУ:

$$E_{\phi} = \frac{\Delta C + \Delta P_{pzag}}{K_{ГАСУ}};$$

$$T_{ок} = \frac{K_{ГАСУ}}{\Delta C + \Delta P_{pzag}}.$$

Показники економічної ефективності від створення і впровадження ГАСУ наведені у табл. 5.4.

Таблиця 5.4

№ п/п	Показник	Розмірність	Абсолютне значення показника
1.	Зниження собівартості виробництва продукції	ΔC	
2.	Приріст прибутку від збільшення обсягу виробництва	ΔP_{pv}	
3.	Приріст прибутку завдяки поліпшенню якості продукції	ΔP_{py}	
4.	Приріст прибутку внаслідок скорочення непродуктивних витрат і витрат у виробництві	ΔP_{pnerp}	
5.	Загальний приріст прибутку	ΔP_{pzag}	
6.	Річний економічний ефект	E_p	
7.	Коефіцієнт економічної ефективності	E_{ϕ}	
8.	Термін окупності витрат	$T_{ок}$	

Завдання 3

Розрахуйте ефективність прикладних наукових досліджень, які визначають державні пріоритети у розвитку науки і техніки, входять до державних цільових програм і забезпечуються фінансуванням з бюджету України.

Вихідні дані

1. Очікувана економія витрат трудових і матеріальних ресурсів у промисловості визначається вирішенням завдання 1 даної теми.

2. Очікувана економія витрат ресурсів в інших галузях національної економіки наведена у табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Галузь національної економіки, в якій очікують економію витрат ресурсів	Розмір економії ресурсів, млн. грн.
Сільське господарство	200,3
Будівельний комплекс	540,7
Транспортний комплекс	320,7
Інші галузі	401,3

3. У галузі машинобудування сумарні витрати у сфері виробництва автомобіля становлять 38,1 тис. грн., у сфері його споживання - 51,4 тис. грн. Очікуваний обсяг виробництва і споживання автомобілів - 485 тис. шт.

Методичні вказівки до виконання завдання 3

Ефективність прикладних наукових досліджень оцінюють за показниками економічної ефективності, до яких належать розмір економічного потенціалу від можливого впровадження результатів досліджень в окремих галузях і на виробництвах; коефіцієнт економічної ефективності й термін окупності витрат на проведення досліджень; економія витрат ресурсів; вивільнення робочої сили.

Економічний потенціал $E_{n.o.}$, що характеризує сукупну економію суспільної праці, якої досягають при максимально можливому використанні результатів прикладних досліджень у народному господарстві, розраховують за формулою:

$$E_{n.o.} = \sum_{i=1}^n E_{o.i.},$$

де $E_{o.i.}$ — очікувана економія суспільної праці в i -й сфері використання результатів досліджень.

Очікувану економію витрат ресурсів суспільства визначають за окремими їх елементами з урахуванням можливих змін параметрів виробництва (технічних, технологічних, організаційних) під впливом використання результатів прикладних наукових досліджень:

$$E_{o.i.} = \sum_{j=1}^m \Delta Z_{o.j.} = \sum_{j=1}^m (Z_{\delta.j.} - Z_{o.j.}),$$

де $\Delta Z_{o.j.}$ - очікувана зміна витрат i -го ресурсу;

$Z_{\delta.j.}$, $Z_{o.j.}$ - витрати j -го ресурсу відповідно до і після використання результатів прикладного дослідження.

Очікувані витрати окремих видів ресурсів суспільства після використання результатів прикладних досліджень визначають за формулою:

$$Z_{o.j.} = Z_{\delta.j.} \times I_n,$$

де I_n - індекс можливої зміни окремих параметрів виробництва.

Економічний ефект від використання прикладних досліджень розраховують за формулою:

$$E_o = (Z_{\delta} - Z_c) \times O_{в.с.},$$

де Z_{δ} , Z_c - сумарні витрати у сфері відповідно виробництва і споживання конкретного виду продукції;

$O_{в.с.}$ - очікуваний обсяг виробництва і споживання продукції.

Очікуваний обсяг виробництва і споживання продукції $Q_{в.с.}$ є результатом реалізації прикладних досліджень. Його встановлюють, виходячи з перспективної потреби у ній окремих галузей національної економіки (планової та прогнозної).

Коефіцієнт економічної ефективності сумарних затрат на проведення прикладних наукових досліджень $K_{н.д.}$ і використання їх результатів у розв'язанні відповідної проблеми визначають за формулою:

$$K_{н.д.} = \frac{E_0}{3_{н.д.}},$$

Де $3_{н.д.}$ - сумарні затрати на проведення наукових досліджень і використання їх результатів при розв'язанні відповідної проблеми.

Тема 6. Функціонування інфраструктури національного ринку

Питання для обговорення

- 6.1. Поняття та сутність інфраструктури національного ринку.
- 6.2. Складові елементи інфраструктури національного ринку.
- 6.3. Функції інфраструктури національного ринку.
- 6.4. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури національного ринку в сучасних умовах господарювання.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якість засвоєння теоретичного матеріалу за даною темою перевіряються шляхом виконання тестових завдань у вигляді програмованого контролю. Для цього необхідно із запропонованих відповідей на поставлене питання обрати одну відповідь.

Теоретичні знання закріплюються шляхом виконання практичних завдань, які допоможуть виробити практичні навички застосування основних прийомів складання прогнозів і, зокрема, використання статистичних та експертних методів прогнозування, методів математичного моделювання. Запропоновані задачі рекомендовано розв'язати з використанням комп'ютерної техніки.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

На основі використання інструментарію монетарної політики в Україні в $t - t-9$ роках, що поданий у табл. 3.1, визначте:

1) обсяги можливого кредитування національної економіки за $t - t-9$ роки порівняйте отримані результати із фактичною величиною наданих кредитів, висновки обґрунтуйте;

2) обсяги потреби національної економіки у грошовій масі (попит на гроші) й порівняйте її з реальною пропозицією грошей;

3) попит на гроші в $t-1$ та $t-2$ роках з урахуванням коефіцієнта редукції, котрий дає змогу встановити, як впливають на попит на гроші процентна ставка за кредитами та рівень інфляції, якщо відомо, що дефлятор ВВП у $t-2$ році становив 117,5%, а у $t-1$ році - 132%, процентна ставка за кредитами комерційних банків дорівнювала відповідно 53% і 40%, споживчі витрати були 173,4 та 210,8 млрд. грн.;

4) зміну процентної ставки на ринку позичкових капіталів у t -му році. Як це вплине на інвестиційну активність національної економіки?;

5) швидкість обертання грошей в t -му році й порівняйте отримані результати з попереднім періодом. Вкажіть, як зміна швидкості вплине на задоволення обігу грошовою масою;

б) рівень монетизації економіки щодо «широких грошей». Отримані результати обґрунтуйте;

7) опираючись на аналітичний матеріал, поданий у табл. 6.1, і на отримані результати, дайте відповідь на таке запитання: яку політику підтримував Національний банк України?

Таблиця 6.1

Монетарний інструментарій України за 1992-2001 рр.

Показники	t-9 рік	t-8 рік	t-7 рік	t-6 рік	t-5 рік	t-4 рік	t-3 рік	t-2 рік	t-1 рік	t рік
1. Облікова ставка НБУ, %	80	190	225	131	62	24	61	50	31	15
2. Відсотки за кредитами комерційних банків	96	221	291	107	77	49	54	53	40	34
3. Відсотки за депозитами	68	187	171	61	34	18	22	21	14	12
4. Норма резервування, %	13	25	15	15	15	15	16	17	15	13
5. Грошова база, млн.грн.	6	269	1523	3538	4882	7058	8625	11988	16780	20434
6. Швидкість обороту грошей, разів за рік	3,7	5,9	6,5	10,7	10,0	8,5	7,26	6,91	6,39	5,5
7. Грошова маса, млн. грн. (Мз)	25	482	3216	6930	9364	12541	15705	22070	32087	39643
8. ВВП, млн. грн.	5	148	1204	5452	81519	93365	102593	130442	172952	210800
9. Обсяг фактично наданих кредитів економіці, млн. грн.	27	406	1558	4078	5452	7295	8873	11787	19121	25847
10. Готівка, млн.грн.	5	128	793	2623	4041	6132	7158	9583	12799	16685
11. Депозити до вимоги, млн. грн.	16	206	1067	2059	2275	2918	10331	14094	20735	9721
12. Розрахований обсяг кредитування, млн. грн.										
13. Попит на грошову масу, млн. грн.										

Джерело: Бюлетень Національного банку України. - 2001. - № 12.

Методичні вказівки до виконання завдання 1

Для визначення обсягу можливого кредитування економіки знайдіть добуток мультиплікатора банківських депозитів та грошової бази, яка визначає величину першопочаткової емісії центрального банку. При цьому використовують аналітичну модель виду:

$$M^S = m * B \quad (6.1)$$

$$m = \frac{1 + d}{b + d} \quad (6.2)$$

$$d = \frac{M_0}{D} \quad (6.3)$$

де M^S - максимально можливий обсяг кредитування економіки комерційними кредитними установами;

m - грошовий мультиплікатор;

d - коефіцієнт депонування;

M_0 - готівка;

D - депозити до вимоги;

b - норма обов'язкового резервування комерційними кредитними установами;

B - грошова база.

Для визначення потреби економіки у грошовій масі використовують рівняння кількісної теорії грошей, згідно з якою попит на гроші визначають за рівнянням:

$$M^d = \lambda * Y \quad (6.4)$$

$$\lambda = \frac{1}{V} \quad (6.5)$$

де M^d - потреба економіки у грошовій масі;

λ - коефіцієнт пропорційності, що характеризує схильність економіки нагромаджувати фінансові активи;

Y - валовий внутрішній продукт;

V - швидкість обороту грошової маси.

Попит на гроші з урахуванням коефіцієнта редукції визначають за формулами:

$$M_{opt}^d = \sqrt{M^*} * R \quad (6.6)$$

$$R = \frac{k * \sqrt{f}}{\sqrt{i + p * k}} \quad (6.7)$$

де M_{opt}^d - оптимальний попит на гроші;

R - коефіцієнт редукції або приведення грошових витрат до попиту на гроші;

$M^* \sim$ грошові витрати;

f - одиничні трансакційні витрати ($f \neq 1$);

i - процентна ставка на ринку кредитів;

p - дефлятор ВВП;

k - коефіцієнт витрачання грошей, що становить 0,5 для вітчизняної економіки, тобто для нього характерні рівномірні трансакційні витрати.

Для розрахунку можливої зміни процентної ставки на ринку позичкових капіталів у $t + 1$ році під дією монетарних засобів i року необхідно використати рівняння, що враховує вплив зміни попиту та пропозиції грошової маси на відсоткову ставку:

$$\Delta i = \frac{k * \Delta Y - \Delta M^S}{h} \quad (6.8)$$

$$h = \frac{\Delta M^d}{\Delta i} \quad (6.9)$$

де Δi - зміна номінальної відсоткової ставки за кредитами протягом прогнозного періоду;

h - коефіцієнт еластичності грошового попиту за відсотковою ставкою;

k - коефіцієнт витрачання грошей;

ΔM^d , ΔM^s , ΔY - відповідно зміна попиту, пропозиції та валового внутрішнього продукту, які знаходять за два роки, що передують прогнозованому періоду.

Швидкість обороту грошей протягом прогнозного періоду шукають за формулою:

$$V_t = \frac{Y_{t-1} + (Y_{t-1} - Y_{t-2})}{M_{t-1}^d + k * (Y_{t-1} - Y_{t-2}) - h * (i_{t-1} - i_{t-2})} \quad (6.10)$$

Із даної формули можна зробити остаточні висновки щодо чинників, які впливають на швидкість обертання грошей.

Рівень монетизації економіки визначають через відношення грошової маси до обсягу валового внутрішнього продукту країни:

$$RM = \frac{M_3}{ВВП} * 100\% \quad (6.11)$$

де RM - рівень монетизації;

M_3 - грошова маса;

$ВВП$ - валовий внутрішній продукт країни.

Тема 7. Державність та державне управління економікою

Питання для обговорення

7.1. Теоретичні аспекти регулювання національних економічних систем

7.2. Зміст та функції державного регулювання національної економіки

7.2. Органи державного управління в системі державного регулювання національної економіки.

7.3. Державне регулювання національної економіки в трансформаційному процесі.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якість засвоєння теоретичного матеріалу за даною темою перевіряються шляхом виконання тестових завдань у вигляді програмованого контролю. Для цього необхідно із запропонованих відповідей на поставлене питання обрати одну відповідь.

Теоретичні знання закріплюються шляхом виконання практичних завдань, які допоможуть виробити практичні навички застосування основних прийомів складання прогнозів і, зокрема, використання статистичних та експертних методів прогнозування, методів математичного моделювання. Запропоновані задачі рекомендовано розв'язати з використанням комп'ютерної техніки.

Тема 8. Демократія, економічна свобода та економічний порядок

Питання для обговорення

- 8.1. Сутність демократії та її місце в самоуправлінні економікою
- 8.2. Економічна свобода та її основи.
- 8.3. Економічний порядок як система узгоджених інтересів

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якість засвоєння теоретичного матеріалу за даною темою перевіряються шляхом виконання тестових завдань у вигляді програмованого контролю. Для цього необхідно із запропонованих відповідей на поставлене питання обрати одну відповідь.

Теоретичні знання закріплюються шляхом виконання практичних завдань, які допоможуть виробити практичні навички застосування основних прийомів складання прогнозів і, зокрема, використання статистичних та експертних методів прогнозування, методів математичного моделювання. Запропоновані задачі рекомендовано розв'язати з використанням комп'ютерної техніки.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1.

Змодельуйте систему органів виконавчої влади за основними організаційно-правовими рівнями. Наведіть моделі організаційної структури суб'єктів державного регулювання економіки на кожному з рівнів за вибором.

Завдання 2.

Користуючись чинним законодавством і нормативними актами, схематично зобразіть структуру та охарактеризуйте основні функції й повноваження в системі державного регулювання економіки:

- а) Кабінету Міністрів України;
- б) Міністерства фінансів України
- в) Міністерства економіки України;
- г) Міністерства аграрної політики України;
- д) Національного банку України.

Завдання 3.

Запровадження механізмів державного регулювання економіки передбачає налагодження відносин між різними суб'єктами та об'єктами державного регулювання.

Тема 9. Структурна перебудова національної економіки

Питання для обговорення

- 9.1. Структурна перебудова економіки: поняття, сутність та ресурси.
- 9.2. Структурна політика держави та її стратегічні орієнтири.
- 9.3. Методи оцінки структурних зрушень на макrorівні.
- 9.4. Національні пріоритети структурної перебудови.

А	50	80	70	70	100	65	90	60	70
Б	100	60	80	70	80	90	80	90	90
В	80	90	70	100	-	60	60	100	80
Г	80	70	-	65	80	50	-	90	100
Д	-	50	100	90	70	80	80	70	60

2. Коефіцієнти ознайомлення з проблемою та аргументованості відповіді експертів наведені в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Коефіцієнти	Експерти (m_i)								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Аргументованість відповіді (K_{ia})	0,4	0,8	0,5	0,9	0,6	0,9	0,7	0,6	0,3
2. Ознайомлення з проблемою (K_{iz})	0,6	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	0,6	0,9	0,8

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ

Статистичну обробку даних колективних експертних оцінок здійснюють за такими групами показників:

- показники узагальненої думки групи експертів;
- показники ступеня узгодженості думок експертів;
- показники активності експертів;
- показники компетентності експертів з кожного пропонованого напрямку розвитку.

1. Показники узагальненої думки розраховують через визначення середньостатистичного значення оцінок (M_j), частоти максимально можливих оцінок 100 балів (K_{100}) та суми рангів оцінок (S_{rj}) за j -тим напрямком.

Середнє статистичне значення оцінок j -того напрямку визначають за формулою:

$$M_j = \frac{\sum C_{ij}}{m_j}, \quad (10.1)$$

де C_{ij} - оцінка відносної важливості (у балах), яку зробив i -тий експерт j -того напрямку (табл. 10.1);

m_j - кількість експертів, які брали участь в оцінці j -того напрямку.

Для обґрунтування важливості того чи іншого напрямку слід враховувати **таке**: чим більше значення M_j тим важливіший розвиток j -того напрямку.

Частота максимально можливих оцінок, отриманих j -тим напрямком, дорівнює:

$$K_{100} = \frac{m_{100j}}{m_j}, \quad (10.2)$$

де m_{100j} - кількість максимально можливих оцінок 100 балів, отриманих j -тим напрямком.

При обґрунтуванні важливості розвитку j -того напрямку треба врахувати, що K_{100} характеризує важливість розвитку з точки зору властивих йому «перших місць» і розглядається як додатковий показник до M_j .

Якщо $K_{100} = 0$, то серед оцінок, отриманих j -тим напрямком, відсутня максимальна оцінка (100 балів).

Якщо $K_{100}=1$, то всі експерти оцінили даний напрям за 100-бальною шкалою, тобто $C_{ij} = 100$. Важливість розвитку j -того напрямку зростає при зміні K_{100} , від 0 до 1.

Суму рангів (S_{rj}), отриманих j -тим напрямком, визначають так:

а) проводиться ранжування за спадом оцінок, які подав кожний експерт. При цьому кожен оцінку описують числом натурального ряду. Число 1 надають максимально можливій оцінці, а n - мінімальній. Відповідні числа - ранги оцінок i -того експерта заданим напрямкам R_{ij} . Якщо серед оцінок, які дали експерти, є однакові, то їм призначають однаковий ранг, що дорівнює середньому арифметичному відповідних чисел натурального ряду;

б) обчислюють суму рангів, отриманих j -тим напрямком:

$$S_{Rj} = \sum_{i=1}^m R_{ij} \quad (10.3)$$

При порівнянні напрямків за S_{rj} найважливішим слід вважати той, що характеризується найменшим значенням S_{rj} .

Дані розрахунків заносять у табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Сума рангів, отриманих заданими напрямками розвитку

НАПРЯМКИ	Експерти																		Сума рангів (S_{rj})
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		
	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	Бали (C_{ij})	Ранги	
А																			
Б																			
В																			
Г																			
Д																			

2. Показники ступеня узгодженості думок експертів включають розрахунки: коефіцієнтів варіації та координації (конкордації).

Коефіцієнт варіації (V_j) оцінок даних j -тому напрямку визначається за формулою:

$$V_j = \frac{\delta_j}{M_j} = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^{m_j} (C_{ij} - M_j)^2 / m_j}}{M_j} \quad (10.4)$$

Чим менше значення V_j , тим вищий ступінь узгодженості думок експертів про відносну важливість j -того напрямку.

Коефіцієнт конкордації (W) є показником ступеня узгодженості думок експертів про відносну важливість сукупності всіх запропонованих для оцінки напрямків розвитку. Розраховують так:

а) обчислюють середнє арифметичне (\bar{S}_{rj}) сум рангів оцінок, отриманих всіма напрямками:

$$\bar{S}_{rj} = \frac{\sum_{j=1}^n S_{rj}}{n} \quad (10.5)$$

де n - кількість заданих напрямків (для розрахунку використати дані табл. 2.3);

б) обчислюють відхилення (d_{ij}) суми рангів, отриманих j -тим напрямком ($d_j = S_{rj} - \bar{S}_{rj}$), та підсумовують суму квадратів різниць, як $\sum_{j=1}^n d_j^2$,

за всіма напрямками;

в) підраховують показник (T_i) зв'язаних (рівневих) рангових оцінок, які дав i -тий експерт:

$$T_i = \sum_{l=1}^L (t_l^3 - t_l) \quad (10.6)$$

де L - кількість груп зв'язаних рангів;

T_i - кількість зв'язаних рангів у 1-й групі.

Наприклад: якщо за напрямком A , є два однаково присвоєних ранги, то $T_A = 2^3 - 2 = 6$, якщо ж три, то $T_A = 3^3 - 3 = 24$, якщо всі ранги відмінні від 0, то $T_A = 0$;

г) визначають коефіцієнт конкордації (W):

$$W = \frac{12 \sum_{j=1}^n d_j^2}{m_j^2 (n^3 - n) - m \sum_{i=1}^n T_i} \quad (10.7)$$

Коефіцієнт (W) змінюється в межах від 0 до 1 при певній узгодженості думок експертів і дорівнює 1. Зміна коефіцієнта (W) від 0 до 1 відповідає збільшенню ступеня узгодженості думок експертів. Невелике значення (W) свідчить про слабку узгодженість думок і є наслідком або відсутності спільності думок, або існування груп з високою узгодженістю, але протилежних за змістом та розумінням проблем.

3. Показник активності (K_{aej}) визначають за формулою:

$$K_{aej} = m_j / m \quad (10.8)$$

Чим більше значення (K_{aej}), тим більше експертів вважає себе компетентними в оцінці j -того напрямку.

4. Показники компетентності розраховують за формулою:

$$K_{ik} = \frac{K_{ia} + K_{i3}}{2} \quad (10.9)$$

де K_{ia} - коефіцієнт аргументованості;

K_{i3} - коефіцієнт ознайомлення з проблемою (для обчислень використати дані табл. 2.2).

З метою правильного вибору найпріоритетнішого напрямку розвитку та його обґрунтування необхідно скоригувати отримані експертні оцінки на коефіцієнт компетентності експертів. При цьому розрахунок M_j набере вигляду:

$$M_{j\text{сско.}} = \frac{\sum C_{ij} * K_{ik}}{m_j} \quad (10.10)$$

Результати проведених розрахунків показників відносної важливості заданих напрямків розвитку заносять у табл. 10.4.

Таблиця 10.4

Результати проведення колективних експертних оцінок

Напрямок розвитку	Показники відносної важливості j -того напрямку				Показники узгодженості думок експертів, V_j	Показник активності експертів, K_{aej}
	M_j		K_{100j}	S_{rj}		
	Середнє статистичне	Середнє скориговане				
А						
Б						
В						
Г						
Д						

Тема 11. Політика економічного зростання у національній економіці

Питання для обговорення

- 11.1. Економічне зростання в національній економічній системі.
- 11.2. Характерні риси політики економічного зростання в Україні.
- 11.3. Концепції довгострокового економічного зростання в Україні.
- 11.4. Методи оцінки чинників економічного зростання.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Засвоєння теоретичних положень теми перевіряється виконанням завдань програмованого контролю. З метою закріплення матеріалу та формування умінь і навичок практичної роботи пропонується завдання щодо визначення потреби у природних ресурсах, розробки балансів природних

ресурсів, обґрунтування заходів раціонального природокористування, розрахунку плати за забруднення довкілля.

Високоякісне виконання практичних завдань допоможе опанувати систему правових, адміністративних і екологічних засобів регулювання природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

З метою вироблення механізмів державного впливу на підприємства-забруднювачі навколишнього природного середовища, застосування системи стягнення платежів за забруднення довкілля:

1) проаналізуйте за даними табл. 11.4 стан і структуру загального забруднення навколишнього природного середовища групою підприємств регіону в розділі забруднювачів та видів забруднення;

2) визначте суму плати за забруднення довкілля підприємствами регіону, в т. ч. стаціонарними та пересувними джерелами забруднення. Результати розрахунків наведіть у табл. 11.5;

3) визначте суму плати за утворення і розміщення відходів у навколишньому середовищі регіону. Результати розрахунків відобразіть у табл. 11.5.

Вихідні дані

1. У досліджуваному регіоні функціонують 4 підприємства, які в результаті господарської діяльності забруднюють навколишнє природне середовище. Інформація про підприємства-забруднювачі, види, кількість забруднюючих речовин та джерела забруднення довкілля наведена у табл. 12.4.

2. Відповідно до «Методики визначення плати та стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища» ціна за 1 т забруднюючих речовин становить: сірчаного ангідриду - 53 грн., окислів вуглецю – 2 грн., окислів азоту - 53 грн., бензину етилованого - 1,4 грн., дизпалива - 1,3 грн., твердих побутових відходів – 0,1 грн.

Кількість забруднюючих речовин за підприємствами-забруднювачами та видами забруднення

Підприємство-забруднювач	Кількість забруднюючих речовин, у т. ч. за видами забруднення, т					
	викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення			викиди забруднюючих речовин пересувними джерелами		розміщення твердих побутових відходів у навколишньому середовищі
	сірчаний ангідрид	окисли вуглецю	окисли азоту	бензин етилований	дизпаливо	
А	10,5	4,8	15,9	1,0	2,0	6,0
Б	8,2	5,0	18,1	1,2	2,4	5,5
В	9,8	4,1	16,4	0,6	2,8	5,8
Г	9,0	8,5	12,8	0,8	1,0	4,8

3. Дані для аналізу розмірів нарахувань за забруднення навколишнього природного середовища та повноти сплати розміру платежів за забруднення подані в табл. 11.5.

Підприємство-забруднювач	Загальна сума нарахувань за платежами за забруднення навколишнього природного середовища, грн.				Загальна сума фактичної сплати за платежами за забруднення навколишнього середовища, грн.	Загальна сума недопоставлених платежів, грн.
	Стаціонарними джерелами забруднення	Пересувними джерелами забруднення	Розміщення твердих побутових відходів	всього		
А					230,0	
Б					416,0	
В					520,0	
Г					1160,0	
Всього в регіоні						

Методичні вказівки до виконання завдання 1

Для визначення суми плати підприємствами регіону за забруднення довкілля використовують «Методику визначення плати та стягнення платежів за забруднення навколишнього природного середовища», згідно з якою:

1) для розрахунку суми сплати за забруднення довкілля стаціонарними джерелами використовують формулу:

$$P_{\text{всі}} = K_{\text{всі}} \times C_{\text{в}}^{\text{в}}$$

де $P_{\text{всі}}$ - сума плати за забруднення стаціонарними джерелами;

$K_{\text{всі}}$ - фактична сума викиду забруднюючої речовини, т/рік;

C_i - ціна за 1 т забруднюючої речовини, грн.;

2) суму плати за забруднення довкілля пересувними джерелами розраховують за формулою:

$$P_{\text{enl}} = K_{\text{enl}} \times C_i,$$

де P_{enl} - сума плати за забруднення пересувними джерелами;

K_{enl} - кількість використаного пального, т/рік;

C_i - ціна за 1 т забруднюючої речовини, грн.;

3) платежі за утворення відходів та їх розміщення у навколишньому природному середовищі розраховують за формулою:

$$P_{\text{vdx}} = K_{\text{vdx}} \times C_i \times K_0 \times K_6,$$

Де P_{vdx} - розмір плати за утворення і розміщення відходів; K_{vdx} - кількість відходів, що утворилися, т/рік; K_0 - коефіцієнт, що характеризує рівень обладнання місця розміщення відходів ($K_0 = 3$);

K_6 - коефіцієнт, що характеризує відстань від населеного пункту ($K_6 = 3$).

Завдання 2

З метою державного контролю за дотриманням екологічного законодавства проаналізуйте розмір збитків, заподіяних державі внаслідок нераціонального використання водних ресурсів та порушення законодавства про охорону водних ресурсів у водогосподарський об'єкт.

Користуючись даними табл. 11.6, проаналізуйте якість стічних вод після очистки, виходячи із фактичних середніх показників за останніх 3 місяці (91 доба).

На основі вивчення фактів порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів здійсніть розрахунок розмірів збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного використання води окремими підприємствами регіону.

Вихідні дані

1. Інформація про стан стічних вод у водний об'єкт рибогосподарського водокористування після їх очистки спеціалізованими установами подана у табл. 11.6.

Таблиця 12.6

Назва речовини	Допустима концентрація, мг/л	Фактична концентрація, мг/л	Перевищення, мг/л	Показник відносної небезпечності речовини
1. Органічні речовини	15,0	35,0		0,2
2. Завислі речовини	15,0	30,0		0,3
3. Нафтопродукти	0,3	2,5		0,6
4. Речовина «П»	0,1	2,0		0,7

2. Витрати стічних вод в об'єкт рибогосподарського водокористування становили за останніх 3 місяці (91 доба) 20 тис. гм^3 за добу.

3. Базову ставку відшкодування збитків від порушення екологічного законодавства розраховують як середню вартість знешкодження різних забруднюючих речовин у частках (0,06) мінімальної заробітної плати за одиницю маси речовини. Мінімальна заробітна плата на момент нарахування збитків становила 165 грн.

4. Коефіцієнт, що враховує категорію об'єкта рибогосподарського водокористування, в який викидали стічні води, беруть на рівні $\alpha = 1,6$.

5. За три останніх місяці державне управління екологічної безпеки у регіоні виявило факти порушення екологічного законодавства підприємствами А і Б, зокрема, самовільного та безгосподарського використання ними води, у т. ч. підприємством А - в обсязі 237 тис. м³, підприємством Б - в обсязі 11 тис. м³.

6. Діючі на час порушення екологічного законодавства тарифи за використання поверхневих вод становлять 3,02 коп. за 1 м³ води.

Методичні вказівки до виконання завдання 3

Для розрахунку величини збитків, завданих державі внаслідок порушення екологічного законодавства, використовують «Методику розрахунку розмірів відшкодувань збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів», згідно з якою величину збитків внаслідок скиду стічних вод у водогосподарські об'єкти визначають за формулою:

$$Z = V \times T \times (C_{\phi} - C_{\delta}) \times \sum_{i=1}^n (0,06 \times A \times n \times \alpha) \times 10^3,$$

де Z - величина збитків, заподіяних державі;

V - викиди стічних вод у об'єкт водокористування, м³/год.;

T - тривалість наднормативного скиду стічних вод, год.;

C_{ϕ} - середня фактична концентрація забруднюючих речовин у стічних водах, г/м³;

C_{δ} - середня допустима концентрація забруднюючих речовин у стічних водах, г/м³;

A - показник відносної небезпечності забруднюючих речовин;

n - розмір мінімальної заробітної плати на момент заподіяння збитків;

α - коефіцієнт, що враховує категорію водогосподарського об'єкта, в який скидали стічні води.

Розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного або безгосподарського використання води підприємствами визначають за формулою:

$$Z_{c.б.} = W \times T_{ap},$$

де $Z_{c.б.}$ - збитки, завдані державі внаслідок самовільного або безгосподарського використання води;

W - обсяг води при її самовільному або безгосподарському використанні, м³

T_{ap} - діючі на час порушення тарифи на воду, грн. за 1 м³.

Тема 12. Інституційні форми інтеграції у світове господарство

Питання для обговорення

12.1. Необхідність інтеграції національної економічної системи у світове господарство.

12.2. Зміст та форми інтеграції національної економічної системи у світове господарство.

12.3. Взаємовідносини України з міжнародними економічними організаціями на сучасному етапі.

12.4. Фінансові особливості економічної інтеграції України.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Якість засвоєння теоретичного матеріалу за даною темою перевіряються шляхом виконання тестових завдань у вигляді програмованого контролю. Для цього необхідно із запропонованих відповідей на поставлене питання обрати одну відповідь.

Теоретичні знання закріплюються шляхом виконання практичних завдань, які допоможуть виробити практичні навички застосування основних прийомів складання прогнозів і, зокрема, використання статистичних та експертних методів прогнозування, методів математичного моделювання. Запропоновані задачі рекомендовано розв'язати з використанням комп'ютерної техніки.

Методичні вказівки до виконання завдань теми

Засвоєння навчального матеріалу з даної теми перевіряються через програмований контроль у вигляді тестів та через виконання практичних завдань. У першому випадку слід вибрати одну правильну відповідь на запитання.

Практичні завдання для закріплення теоретичного матеріалу теми передбачають:

- проведення аналізу стану і структури розрахункового торговельного балансу країни;
- розрахунки окремих розділів і статей вказаного балансу та поточного платіжного балансу країни;
- визначення економічної ефективності зовнішньої торгівлі.

Для виконання завдань рекомендується вивчення лекційного матеріалу, законодавчих і нормативних актів з питань регулювання зовнішньоекономічної діяльності та літератури за темою.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1

Із використанням платіжного балансу країни, поданого в табл. 12.1:

1. Визначте сальдо балансу товарів та послуг в t , $t+1$ роках та спрогнозуйте його значення на рік $t+2$, якщо відомо, що прогнозується зростання експорту товарів і послуг на 5,7 %, імпорту товарів і послуг на 6,6 %.

2. Визначте сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу в роках $t, t+1, t+2$ і дайте оцінку отриманим результатам.

3. Порівняйте баланс доходів та поточних трансфертів і обґрунтуйте висновки.

4. Визначте величину капітальних трансфертів у роках $t, t+1, t+2$, якщо країна планує зменшити борги за фінансовими операціями в році $t+2$ на 30 млн. дол.

5. Спрогнозуйте величину портфельних інвестицій, якщо економісти передбачають відплив капіталу нерезидентів із вітчизняного ринку корпоративних цінних паперів у розмірі 69 млн. дол.

6. Центральний банк планує в році $t+2$ продати у рахунок резервних активів іноземної валюти на величину 169 млн. дол. Як така операція Центрального банку відобразиться на діловій кон'юктурі валютного ринку країни?

7. Отримані результати внесіть у відповідні позиції платіжного балансу і проаналізуйте їх.

8. Очікується, що державні запозичення будуть здійснені в основному за рахунок використання кредитів Міжнародного валютного фонду та Світового банку. У році $t+2$ очікується надання кредитів від МВФ у сумі 552 млн. дол., від Світового банку - 250 млн. дол. Якщо ці кошти частково використати з метою валютної інтервенції, то як це відобразиться на міжнародних валютних резервах Центрального банку країни?

Таблиця 12.1

Платіжний баланс країни (у млн. дол.)

Статті платіжного балансу	t рік, факт	t+1 рік, очікування	t+2 рік, прогноз
<i>I. Рахунок поточних операцій</i>	-	-	-
1.1. Баланс товарів та послуг:	-	-	-
- експорт товарів та послуг	19248	20769	-
- імпорт товарів та послуг	18116	19903	-
1.1.2. Баланс товарів	-	-	-
- експорт	15448	16879	-
- імпорт	14943	16237	-
1.1.3. Баланс послуг	-	-	-
- експорт	3800	3890	3948
- імпорт	3173	3666	3769

1.2. Баланс доходів	-942	-971	-992
1.3. Поточні зовнішньоекономічні трансферти	1071	1109	1230
<i>II. Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій</i>	-	-	-
2.1. Капітальні трансферти	-	-	-
2.2. Фінансові операції	-1199	-999	
<i>III. Прямі інвестиції</i>	594	800	1050
<i>IV. Портфельні інвестиції</i>	-201	-228	-
<i>V. Середньотермінові та довготермінові кредити</i>	-590	732	456
<i>VI. Залучення кредитів</i>	1339	2494	1846
<i>VIII. Реструктуризація двосторонніх кредитів</i>	0	691	157
<i>IX. Короткотерміновий капітал</i>	-604	-1499	-1205
<i>X. Резервні активи</i>	-398	-804	-

Завдання 2

За результатами торгів на міжбанківській валютній біржі валютний курс встановлений на рівні: 1 грн. = 0,19 дол. Обсяг пропозиції гривень за цим курсом становить 32 млрд. грн. Як має поводитися Центральний банк у ситуації, коли обсяг попиту за цим курсом становитиме 40 млрд. грн.? Як поведінка Центрального банку вплине на девізний курс, і як це відобразиться на величині чистого експорту та ВВП країни?

Завдання 3

Розрахуйте відносні й абсолютні показники економічної ефективності зовнішньої торгівлі:

- абсолютну народногосподарську ефективність зовнішньої торгівлі;
- відносну ефективність зовнішньої торгівлі;
- народногосподарську відносну ефективність експорту; .
- бюджетну ефективність експорту;
- ефективність виробництва експортної продукції;
- народногосподарську відносну ефективність імпорту;
- бюджетну ефективність імпорту;
- ефективність використання імпортного товару.

На основі обчислення коефіцієнта ефективності експорту визначте, з яких видів товарів експорт ефективний.

Вихідні дані

1. Витрати на транспортування експортної продукції становитимуть 11 % витрат на її виробництво.

2. Витрати на виробництво, експорт, імпорт продукції характеризуються даними табл. 12.2.

Таблиця 12.2

№ продукції	Затрати на виробництво експортної продукції, грн. тис.	Відпускна ціна для продажу зовнішньоторгівельним організаціям, тис. грн.	Експортна ціна продукції, млн. дол.	Повні витрати на оплату імпортних товарів, млн. дол.	Ціна імпортних товарів, млн. дол.	Середні витрати на вітчизняне виробництво товарів, аналогічних імпортним, тис. грн.
1	1800	2160	60	58	2170	1945
2	1660	1990	52	55	2115	2050
3	3350	3715	105	95	3200	2680
4	720	850	18	17	880	765
5	2555	2790	73	74	2770	2612
6	3304	3890	118	118	3890	3690

Методичні вказівки до виконання завдання 4

Для визначення економічної ефективності країни проводять розрахунок показників:

1) абсолютної народногосподарської ефективності зовнішньої торгівлі за формулою:

$$E_{nzr} = \sum_{i=1}^n V_i - \sum_{i=1}^n V_e,$$

де E_{nzr} - народногосподарська ефективність зовнішньої торгівлі;

$\sum_{i=1}^n V_i$ - сумарні витрати на виробництво г-тих вітчизняних товарів, аналогічних імпортним;

$\sum_{i=1}^n V_e$ - сумарні витрати на виробництво і транспортування i -тої експортної продукції;

2) відносної ефективності зовнішньої торгівлі за формулою:

$$E_{bzr} = \sum_{i=1}^n V_i : \sum_{i=1}^n V_e;$$

3) народногосподарської відносної ефективності експорту за формулою:

$$E_{ne} = B_e : V_e,$$

де B_e - відпускна ціна експортної продукції зовнішньоторгівельним організаціям, грн.;

5) ефективності виробництва експортної продукції за формулою:

$$E_e = Z_e : V_e;$$

6) народногосподарської відносної ефективності імпорту:

$$E_{ni} = (V_i : B_i),$$

де B_i - сумарні валютні витрати на оплату імпортних товарів, інв. грн.;

7) бюджетної ефективності імпорту за формулою:

$$E_{bbi} = Z_i : V_i,$$

де Z_i - імпортна ціна товарів, інв. грн.;

8) ефективності використання імпортного товару за формулою:

$$E_{bbi} = \sum_{i=1}^n V_i : Z_i;$$

9) коефіцієнта ефективності експорту за формулами:

$$K_{ee} = (B_e : V_e) : (V_i : B_i)$$

або

$$K_{ee} = E_{ni} : E_{ni}.$$

Для визначення ефективності експорту окремих видів товарів слід узяти до уваги той факт, при якому коли коефіцієнт ефективності більший за одиницю, країна отримує додатковий ефект від експорту даного виду товару, якщо коефіцієнт ефективності менший від одиниці, то експорт даного товару стає не вигідним.

Це твердження можна використати і для характеристики ефективності зовнішньої торгівлі для країни загалом.

ТЕМИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Генезис поглядів на національну економіку в працях зарубіжних і вітчизняних економістів
2. Інструментарій національної економіки і його вдосконалення на сучасному етапі
3. Об'єкти національного господарювання. їх склад і значення.
4. Місце і роль національної господарської системи країни в практиці світового господарювання.
5. Економічна передумова національної економіки України на сучасному етапі.
6. Законодавчі основи формування і розвитку національної економіки.
7. «Маятниковий» розвиток національної економіки України.
8. Традиції відношення до власності і підприємництва в Україні.
9. Структура державних органів виконавчої влади
10. Вдосконалення діючої системи державного управління.
11. Місцеве самоврядування в структурі української економіки і суспільства.
12. Макроекономічні показники вимірювання результатів господарювання.
13. Проблеми вдосконалення методології розрахунків макроекономічних показників.
14. Структура української промисловості: проблеми вдосконалення.
15. Добувні і оброблювальні галузі національної економіки: пропорційність розвитку.
16. Територіальні пропорції національної економіки.
17. Форми і методи державного регулювання територіальних пропорцій розвитку національної економіки.
18. Проблеми структурної перебудови національної економіки.
19. Вдосконалення класифікації типів національних господарських систем.
20. Історичні типи національної господарської системи України.
21. Показники відкритості національної економіки України.
22. Сучасні концепції відкритості (закритості) національних господарств.
23. Проблеми відкритості національної економіки України.
24. Динаміка формування сукупного економічного потенціалу країни.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

1. Теоретичні основи національної економіки України в умовах поглиблення радикальних економічних перетворень.
2. Інструментарій національної економіки і його вдосконалення на сучасному етапі.
3. Особливості розвитку національної економіки України на сучасному етапі.
4. Базисні інститути національної економіки.
5. Ідеологічні передумови національної економіки та її вплив на організацію виробництва.
6. Політичні передумови національної економіки та їхній вплив на стабільність виробництва.
7. Економічні передумови національної економіки та їхній вплив на зростання виробництва.
8. Організаційні передумови національної економіки та їхній вплив на стабільність і збалансованість демократичних перетворень.
9. Основи ринкової економіки і добробуту суспільства.
10. Аналіз динаміки формування обсягів і структури сукупного економічного потенціалу країни.
11. Дослідження факторів розвитку сукупного економічного потенціалу країни.
12. Національне багатство України: сутність, склад, роль і значення.
13. Основні фонди галузей національної економіки: поняття, склад, фактори і тенденції розвитку.
14. Нематеріальні нестворені активи: сутність, склад, фактори і динаміка розвитку.
15. Інвестиційний потенціал України як фактор соціально-економічної стабільності.
16. Шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні на сучасному етапі.
17. Трудовий потенціал України: сутність, структура, віддача в національній економіці.
18. Споживчий комплекс України: сутність, структура, динаміка.
19. Освітній та науковий комплекс України і проблеми його розвитку.
20. Формування фінансово-економічного механізму науки в умовах ринку.
21. Зовнішньоекономічний потенціал України і проблеми його розвитку на сучасному етапі.
22. Експортний потенціал України.
23. Проблеми прямих чужоземних інвестицій в Україну.
24. Роль і значення рекреаційного комплексу в національній економіці України.
25. Соціальний туризм і його вплив на економічний розвиток України.
26. Інституційні чинники розвитку національної економіки
27. Загальна інфраструктура національного ринку та її проблеми в Україні.
28. Спеціалізована ринкова інфраструктура та її проблеми в Україні.

29. Державність і нація: сутність і проблеми розвитку в Україні.
30. Роль і місце держави в управлінні економікою в умовах ринку.
31. Демократія як світогляд розвитку вільного суспільства: сутність і проблеми в Україні.
32. Економічна свобода і економічний порядок: сутність і проблеми розвитку в Україні.
33. Ринкові відносини і стратегія структурних перетворень в Україні.
34. Вплив капіталовкладень на реструктуризацію національної економіки.
35. Основи макроекономічної реструктуризації у перехідний період.
36. Основи мікроекономічної реструктуризації у перехідний період.
37. Прогнозування у системі економічного програмування.
38. Індикативне планування національної економіки.
39. Регулювання національної економіки: сутність і напрями.
40. Основи регулювання соціального розвитку.
41. Основи фінансово-кредитного регулювання.
42. Основи податкового регулювання.
45. Основи регулювання міжбюджетних відносин.
43. Основи валютного регулювання і валютного контролю.
44. Основи антимонопольного регулювання.
45. Економічне зростання як категорія національної економіки.
46. Державне регулювання темпів економічного зростання.
47. Удосконалення системи показників економічного зростання в економіці ринкового типу.
48. Методи активізації темпів економічного зростання.
49. Використання системи національних рахунків у розрахунках темпів економічного зростання.
50. Дослідження факторів економічного зростання у національній господарській системі України.
51. Економічне зростання та економічний розвиток: порівняльна характеристика України з іншими країнами.
52. Макроекономічна стабільність і збалансованість: сутність і проблеми в Україні.
53. Інституційні форми інтеграції у світову економіку.
54. Інтеграція України з країнами Європейського Союзу: переваги і проблеми.
55. Інтеграція України з Росією і країнами СНД: політичні та економічні ризики.
56. Сутність і проблеми економічної безпеки України.
57. Основні параметри економічної безпеки України і її регіонів.